

53053

II. évf.

a 17-18 p. hiányos

14. sz.

Komédia

118.

Méges
79.

Színházi zenei és művészeti
hetilap ~ Szerkeszti
Kardos István

ár 150 kor.

Simonyi Mária

Komédia

**Színházi zenei és művészeti
hetilap ~ Szerkeszti
Kardos István**

Az ember a szinpadon

A jó író mindig a vérző szívű, szenvedő vagy örülő embert mutatja be nekünk, az emberi lelket a maga vergődésében vagy felszabadulásában. A tehetséges írónak a társadalom rajza mindig csak keret, amelybe a maga emberi problémáit önti bele. A kereteken át megtisztulva minden salaktól az ember szól hozzánk, a minden korban, minden társadalmi osztályban egyaránt jajgató vagy ujjongó ember.

A jó író az élet tarkaságán át, eddig is az embert kereste. számára a társadalmat szétbontó osztálykorlátok lényegtelen, shakespeare-i színpalak voltak csak, amelyeket nem igyekezett cicomázni. Nem így a rossz író, aki mindig a színpalak diszességére helyezte a fősúlyt, mert az örök ember meglátása hiányzott belőle. A rossz író művét csak egyes társadalmi osztályok tudták átérezni, mert az kicsinyes társadalmi érdek-ellentéteken alapuló problémákat hozott, amelyeken az egyik osztály sirt, a másik osztály nevetett. Nem tört ki művéből az ember szíve, nem tudott minden megértő embert megragadni. A rossz író a saját alkotó erejének hiányát olcsó, hazug szentimentalizmussal próbálta elpalástolni s az uralkodó osztályok kegyeit hajhászta, azok émelvítő, elposványodott érzésvilágának festésével.

Erős a hitünk abban, hogy a jövő színpadáról ki fognak szorulni ezek a tehetetlen és tehetségtelen jól élni akarók, akik minden tudás híján a pénz szagára gyülekeztek. Helyüket egy új, izmos írói nemzedéknek kell elfoglalnia, amely az emberi problémák mélységével s igazságával fogja meghódítani a művészetre szomjas nagy tömegeket.

Mikes Lajos, az új drámaíró

Irta: Londesz Elek

A tündérmesében kásahegyen kellett magát keresztülnie a tündérkirályt kereső vándornak, — vigyázz! mert majdnem így jársz, ha Mikes Lajost meg akarod találni! A különbség csak az, hogy a kásahegy helyett óriási könyv és papiroshalmaz barrikádozza el a szemed előtt ezt az érdekes embert, aki valójában szintén Tündérországra él: az ideális törekvések, a poétikus hangulatok és lélekfinomító eszmék Tündérországaiban.

Majdnem harminc esztendeje ismerem és azóta mindig éppen olyan maradt, amilyen első találkozásunk idején volt: nem savanyította meg az élet. Akkoriban mint lírai költő dőngette a halhatatlanság kapuját. Byron Childe Harold-ját fordította olyan lángoló lelkesedéssel és költői hévvel,

amilyen még magában Byronban is irigységet keltett volna. Cingár, fehér ifju volt még akkor s a lírai költők típusából — ma már kissé megpocakosodott és csak szeliden pislogó szeme sejteti, hogy belül még mindig a régi marad: a régi álmodozó. — Érdekes ember — mondtam róla az előbb. Ilyennek ismeri mindenki s nem csoda ha most, amikor mint drámaíró áll elő, mindnyájan fokozott érdeklődéssel fordulunk feléje.

Csak bizalmasabb barátai tudták, hogy már mintegy tíz esztendővel ezelőtt írt egy szatirikus drámát, melyben az akkori politikai életet és általában a közéletet csapkodta meg keserű humorral és a szatíra suhogó virgácsával. Akkoriban még gondolni sem lehetett arra, hogy ilyen tükröt mutassanak a közélet bűnösei elé s ez a dráma is kéziratban maradt. „Nagyon éles” — mondotta reá a színigazgató. Most azonban nagyot fordult a világ és az ilyen írásoknak jött meg az ideje. Mikes elővette tehát a fiókjából ezt a drámát és most már színre is fog kerülni a Nemzeti Színházban „Nem lesz bankett” címmel.

Lírai költőből szatirikus? Kissé furcsa változás! Hogyan volt képes ez a szelid egyéniségű ember arra, hogy szatírárt írjon. Tudjuk ugyan róla, hogy kedveli a nyílt beszédet és nem húzódzik az igazmondástól. Sőt olyanok is akadnak, akik cinikusnak nevezik. Valójában pedig csak filozófiai világnézet nála a cinizmus, mely nem másból ered, mint nagy em-

berismeretéből és nagy műveltségéből.

Idővel annyira megfinomodott az ízlése a tanulásban és a szemlélődésben, hogy az esztéta szigoru megkülönböztetéseivel nézi az élet és az irodalom minden jelenségét. Olyanná vált mint a vén őrmester, aki saját magát is keményen összeszidta, amikor a tükörbe nézett és valami hibát vett észre a rüsztungján. A maga mesterségének megbecsüléséből és a maga egyenes lelkületének fejlettségéből filozofiává nemesedett meg benne a cinizmus és a szatira. Szigoru maradt magával szemben is; soha nem fogott olyan munkába, amelyik nem a nemesirodalom javárávaló. Klaszszikus költőket és írókat fordított versben és prózában.

Atlétája a munkabírásnak. Legutóbb, mialatt lexikont szerkesztett és közben egyik könyve a

másik után jelent meg, csak úgy kutyafuttában, utcán, villamoson, másutt nem ér rá, megtanult svédül, hogy eredetiből fordíthassa magyarra Strindberget. És ráért még arra is, hogy kitünő ujságíró lehessen. Azt is tudjuk róla, hogy Magyarország legjobb kedvű adakozója és valósággal kutatta, kereste mindig azt, azokat az embereket, akik valamiféle segítségre szorultak. Nagy memoriájának csak abban van fogyatéksága, hogy nyomban elfelejti, melyik szegény kollégájának adta kölcsön a nála még meg sem melegedett honoráriumokat. Anekdota szerint: egy szegény kollégája egyszer keményen össze is szidta az utcán: „Te sétálsz és nem dolgozol, amikor nekem pénzre van szükségem! Aki annyi-féle formájában ismerte meg az életet, annak a drámájára csakugyan kíváncsiak lehetünk!

A bécsi Opera jubileuma

A bécsi Operaház fennállásának ötvenéves jubileumát — mint tudósítónk jelenti — nagy ünnepségek keretében tartják meg. Huszonkét daljátékot mutatnak be huszonkét estén át azokból az operákból, melyek a színháznak állandó műsorsorabjai voltak. Az első ilyen előadás május 15-én volt, ez alkalommal *Gluck* „*Alceste*” című operáját ujtották fel. Ezt követi *Beethoven* „*Fidelio*”-ja, majd az egész *Wagner*-tetralógia, továbbá *Weber*, *Cornelius*, *Strauss*, *Goldmarck* stb. operái. *Mozart* „*Don Juan*”-ját, melyet náunk nemrég elevenitettek fel, sajnos

nem adhatják elő, mert a betanulásával megkéstek. Ez annál sajnálatraméltóbb, mert ötven évvel ezelőtt éppen ezzel az operával kezdte meg működését a most jubiláló Operaház. E hosszú idő alatt a legkitünőbb énekesek működtek a színháznál, mely éppugy, mint a mi Operánk, bővelkedett direktorokban. Sorrendben igazgatói voltak: *Herbeck*, *Jahn*, *Richter* János, *Mahler* Gusztáv. A tömredék művészi esemény sorából kiemelkedik a *Lohengrin* bemutatója 1875-ben; ezt az előadást maga *Wagner* Richard tanította be és vezényelte a közönség tomboló tetszésnyilvánításai között.

Jó vidék ...

Irta: Somlyó Zoltán

Jó vidéki karzatokra
sokszor szálltam andalogva
tapsoltam is szívdobogva
s elállt a lélegzetem.

Tulipiros kis naivák,
törrel hadonászó divák:
a színpalak mögött lázban
ő, be sokszor vártalak ...

Jó vidék, jó vidék,
benned tudtam hinni még.

Szintugy a drámai szende
azt szavalta estelente,
hogy nálam külömb levante
nem él a föld kerekén.
S megcsalt Krausszal, a szabóval,
ki drága csipkezsabóval
s mindenféle földi jóval —
s nem rimekkel fizetett ...

Jó vidék, jó vidék,
benned tudtam bizni még.

Riporterkoromba ifjan,
— mert ez mindnyájunknál így van —
ibolyaszín álmaimban
minden nő enyém vala.
Bokorugrós primadonna,
én voltam a szíve foglya
és lágyan, orromnál fogva
csalt, mint a parancsolat ...

Jó vidék, jó vidék,
benned tudtam hinni még.

Hát még ő, a cukrászlányka!
Két szemem a szikrát hányta,
mikor kebleit meglátta
egyszer felvonás között ...
Ő is, ő is nekem termett,
a szívembe vágyat keltett —
ám e vágy is vágy maradt, mert
elcsalá a komikus ...

Jó vidék, jó vidék,
benned tudtam hinni még.

Ó, ma is még be jó volna,
hogyha dalom ott dalolna,
hol a Kőrös végigfolyva
átöleli Váradot ...

Ostromolnám a színházat,
kapnék érte vágyat, lázat;
boldogítna az alázat
a kis színésznők előtt ...

Jó vidék, jó vidék,
benned tudnék hinni még.

Mozizsinés sorozás

Háromnegyed három. A volt járásbiróság harmadik emeleti folyosóján már körülbelül négyszáz ember tolong. Különféle koru, foglalkozásu, alaku, arcu, hajju, szemü, ruhájú nők és férfiak, mind tele ambícióval és vággyal, mind mozizni akar, mindegyik vakon hisz abban, hogy ő lesz a jövő Asta Nielsenje, Olaf Fönse vagy Psylandere.

Ülnek és várnak. Négy órakor ül össze a zsüri, négy óra után dől el a sorsuk. Ki moziszinész lesz, ki pedig visszamegy a varrógép, az írógép mellé. (Ez a két instrumentum szolgáltatja a legtöbb anyagot.)

A 357-es szobában, ahol azelőtt komoly és unalmas járásbirósági tárgyalások folytak és ahol „Ő felsége a király nevében” ítélkeztek és amely szobában legujabban a Vörös Filmet szerkeszti a kedves Várnai István elvtárs, ott gyülekeznek a zsüri tagjai, rendezők, dramaturgok, operatőrök és a Filmközpont vezetői.

Sas Ede egy padon szundikál, Márkus László Pakots Józseffel beszélget, Damó Oszkár ujságot olvas és Forró Pálnak mutat a lapban valamit, Balog Béla a feleségével diskurál, Kertész Mihály Mattyasovszky Ilonát akarja meggyőzni valami felől, amikor belépek. Mattyasovszky titkárja, az ezerkezű Terray asztalt készít nekünk, hogy írni tudjunk.

— Kabaré lesz — sugja a fülembe.

Hát az is volt — négy órai kezdettel.

Az ajtó előtt 6—800 ember szorong, amikor benn megalakul a zsüri. Elnök Korda Sándor, jegyző Margittay Gyula lett.

6. oldal ~~~~~ Komédia

Az első jelentkező Schönbrunn Adrienne, aki Lachamp néven a Balett-Pantomim előadásokon szerepél. Elsétál a zsüri előtt.

— Köszönjük szépen — szól Korda. Az áldozat kimegy, a zsüri kézfelnyujtással szavaz és felveszi.

Csunya, szeplős leányt enged be az ajtónál szigoruan őrt álló Gyárfás Laci.

— Mi volt azelőtt?

— Irodába jártam. De ha kívánják, szívesen kimaradok.

— Dehogyan kívánjuk. Isten őrizz!

Régi ismerős, Lotte Andrea a következő. Nem is gondolkoznak, felveszik.

Fiatalkor ember áll a zsüri elé.

— Tamási László vagyok.

— Foglalkozása?

— Orfeum és kabaré-sanzon író.

Ennek ellenére is felveszik. Enyhitő körülménynek tudják be, hogy nagyon szép és fess fiú.

Most egy nagyon szép leányt eresztenek be. Papp Zsuzsi. A zsüri tagjai, miként pásztorok birkáikat a selymes réten, úgy legeltetik rajta szemeiket. Megfelel.

— Sas Ede alszik — szól Lajthay, a rendező.

— Nem fontos — mondják — csak folytassuk.

Roboz Imre elkésve érkezik. Korda rákiált.

— Hogy hívják?

Az ajtón udvariasan kopogtatnak és belép egy elegáns, magas, széles vállú férfi.

— Lambrecht Ferenc huszárkapitány.

Megnézik.

— Köszönjük.

Egyhanguan alkalmasnak találták. Öregasszony és kisleány jönnek.

— Melyik a kettő közül? — kérdi Korda.

— A leányom.

— Fiatalkor — mondja a zsüri, amire busan elballag a mama és leánya.

Férfi jön.

— Mi a foglalkozása?

— Semmi.

— Miért nem jelentkezik a Vörös Hadseregbe?

— Kidobtak.

— Onnan is? — kérdi valaki.

Szőke leány következik.

— Neve?

Annie Korbetz.

— Foglalkozása?

— Menyasszony.

Felveszik. Nagyon szépen tud mosolyogni.

Mayer László a kutyájával jön. Nagyon jól festenek így együtt. Mindakettő alkalmas.

Kaszab Károly és Katzander Ferenc repülőket felveszik. Hátha lesz olyan film is, amin repülni kell...

Nagyon kedves jelenet következik. Csinos barna lány, Pudér Rózsi a neve, lép a zsüri elé.

— Moziszinésznő szeretnék lenni...

— Hány éves?

— Tizenhat.

Korda Sándor megmagyarázza neki, hogy csak tizennyolc éveseket lehet felvenni.

— Hát tehetek én arról, hogy olyan fiatal vagyok? — pityeredik el a kis színésznő-jelölt.

Egy ismertnevű színházi lap gépirókisasszonya jön be. Mégsem veszik fel.

Timár Gyulában a zsüri Psylander arcot fedez fel. Természetesen alkalmas.

Egy jelentkező, aki már volt a zsűri előtt, visszarohan:

— Elfelejtettem megmondani, hogy táncolni Pallaynál tanulok.

— Nem tesz semmit gyermekem. Csak tanuljon.

Nagyon sokan jönnek még. Lehetetlen arccal és alakkal jönnek ide. Vajjon hiszik-e ők maguk is, hogy fel fogják venni?

Negyed hélig tartott a zsűri. Felvettek tizenkilenc nőt, huszonhét férfit. Harmincnyolc jelentkezőt pedig kisegítő statisztának osztottak be.

Ötszáztizenhat jelentkező ment elkeseredetten haza, hogy milyen igazságtalanok az emberek, semmi elismerés, pedig...

Ezekkel még fogunk találkozni. Nem nyugosznak bele, hogy nem valók a filmre. Tehetséget éreznek magukban. Viszontlátásra a következő zsűrin.

Tyrnauer István.

„Liane“

Ifj. Toldy László zenedrámája

A „Liane“ öt esztendővel ezelőtt készült, zenéjét a librettóval együtt ifj. Toldy László írta. Lassan egy éve lesz már, hogy a Városi Színház elfogadta előadásra, azóta az igazgatói iroda íróasztalában hever. A színházban talán el is feledkeztek már erről a zenedrámáról, ki kell tehát ásnunk Toldy operáját abból a fiókból, ahol nagyon sok jó darab lelte már halálát.

Forradalmi opera, amennyiben minden forradalmi, ha az igazságot hánytorgatja s főleg, ha kimondja. Két pár játsza végig a cselekményt két képben. Egy párisi bankár (kinek Páris legköriülrjongottabb énekesnője adja a szerelmét) föri össze a beteg, tehetséges komponista, Alfréd és kedvese, Ivonne boldogságát. A bankár unalmában szerzői babérokra vágyik és saját neve alatt hozza forgalomba a megrendelt zene-poémákat, amiket Alfréd teremt meg. Az első kép vége már magában hordja a tragikum csiráját. A bankár kedvesével Lianeval megjelenik Alfréd szegényes otthonában az eljövendő „szerzői est“ műsorának összeállításra céljából. Alfréd zongorázik, Liane énekel s miközben a „kompo-

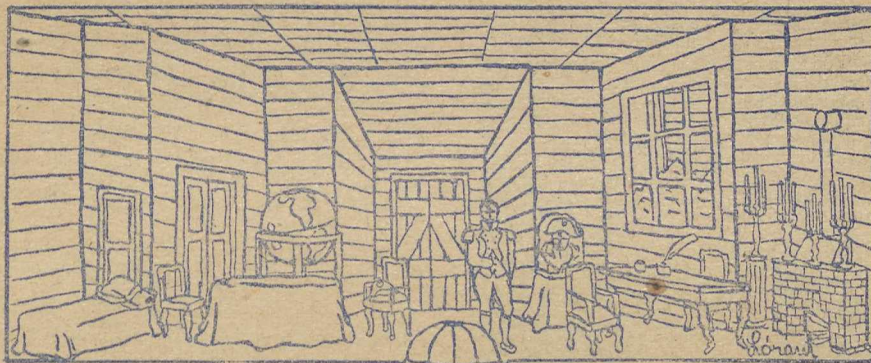
nista“ a karosszékekben elalszik, Alfréd és Liane kiesnek a szerepükből. Heves szerelmi kettőssé fejlődik a korrepetitívó, a melynek csak Ivonne megjövetele szakít véget. Édessegekkel, italokkal jött meg a kis Ivonne, mert Alfréd — ki tudja miért? — ma mulatni akar.

A második felvonás a szerzői est. Együtt van a párisi előkelőség színe-java, hogy juttathatna hát a „szerző“ Alfrédnek és kedvesének egy-egy helyet. Nagy könyörgésükre mégis beállították őket egy-egy egymással szemközt fekvő, függőnyel takart ablakba. Megkezdődik a zenejáték, Liane énekel, Alfréd nem bírja szerelme súlyát s mindenki elképedésére elhagyva rejtékhelyét, nagy hévvel veszi át a kísértő szerepét. Ekkor már megszűnik a színház színház lenni. Ivonne fokozódott kétségbeeséssel nézi Alfréd vergődését, végre nem bír féltékenységgel, kitör a függöny mögül és maga éneklő Liane szerepét. A közönség megtudja a bankár csalását, de Alfréd és Ivonne szerelmét nem menti már meg Liane bohém jó szíve: Alfrédöt a mindenünnen ráneheződő tragikum megöli.

A drámai erejű szövegkönyvet megrázóvá, nagyszerűvé teszi a muzsika. A szerelmes kettőst, az „Intermezzot“ kapják a „Komédia“ olvasói a mai számban. (B. F.)

Napoleon

Pogány József színműve

Író-embernek, de kemény és nehéz-fajsúlyu író-embernek való feladat ez: új formában, új oldalról megmutatni a zsenit, az olyan zsenit, akiről már minden elmondhatót elmondtak, minden elcsépelhetőt elcsépeltek, Napoleont, az embert. Itt aztán fel kell hagyni minden történelmi klissével és kulisszával, minden pózzal és idegenkedés, szégyen és elfogultság nélkül „Sine ira ac studio” erélyes, férfias markolással kell levenni a leplet arról, ami nagy és megmagyarázhatatlan és ami a zseninél még sokkalta nagyobb és megmagyarázhatatlanabb: az emberi lélekről.

A Pogány József Napoleonja itt, ebben a pontjában jelentős és súlyos, itt, ezzel a megmarkolással imponál.

A darab konstrukciója már elméleti szempontból is újszerű. Nem a sablonos hármrendszerű felépítés. Itt már úgy érezzük, az első felvonással meg van adva mindaz, ami a darab tartalmát teszi és tovább; végig, egészen a harmadik felvonásbeli nagy futárjelenetig nem egyéb az egész, mint a szuperlatívuszokig felfo-

kozott várakoztatás, vihar előtti szélcsend, fenyegető és baljóslatu hallgatás, amelyből a megoldás villámszerű kicsattanással adódik.

Ez a kettő: a mi és a hogyan, ez a kettő a lényeges. A többi külsőség, a keret maga a darab?...

Ezernyolcszáznégyszáz... Az első

POGÁNY JÓZSEF

a „Napoleon” szerzője

ODRY ÁRPÁD

konzul, aki már elért mindent, ami embernek külsőleg elérhető. . .

. . . A boulognei barakktábor. Ácsolt, gerendákból összerótt barakk, de a sarokban ott áll a földgömb, amelynek ezidőszerűtlen forogatója, a korzikai ügyvéd fia, a császári koronát készül feltenni a fejére. Futár megy Párisba hírül vinni az elhatározását. És a kis emberek, a nálánál kisebb emberek tömege már sűrű, forog, izgul, igyekszik elhelyeződni a jövőendő uralkodó palástja árnyékában. Ambíciók fészkelődnek, hiuságok nyugtalankodnak, tervek kövérednek, titkolt álmok mennek teljesezésbe. És aki a tengelye, a forgópontja ezeknek az ambícióknak, hiuságoknak, terveknek, titkolt álmoknak, Napoleon egyszerre észreveszi magában a mindennél erősebbet, vagy mindennél gyengébbet: az embert. Attól, ha valaki ráeszmél az ember-voltára, mindig megkeseredik a

szája ize. Még egy ideig rántja őt is magával a körülötte kavargó szédület . . . igen, jöjjön a pápa, akarom! . . . Talma histrio oktatásai . . . színes, gyönyörűséges illúziók . . . aztán egyszerre a reakció kitörő, elementáris dühe: nem! nem akar császár lenni, élni akar, élni, élni és hiába Talleyrand és hiába nők és hiába mindenki, nem! És rohanjanak a futárok az első nyomába, ezredes lesz a gárdában, aki azt visszahozza, az elsőt aki e percben Franciaország sorsát, a világ, az ártatlan emberek, gyászos anyák, reszkető lányok sorsát, de ez mind semmi, az ő, a Napoleon sorsát viszi magával . . . Utána! . . .

Most mindenki feszült, ideges, várakozó. Minden elveszítette jelentőségét, másodrangúvá degradáltatott, most csak egy vibrál mindenkiben: a döntő, a véletlentől függő igen vagy nem.

BAKÓ LÁSZLÓ

Bizonyos, hogy ez a véletlentől függés, ez a tragikus esetlegesség nem akart hangsúlyozott lenni, nem volt aláhuzva az író agyában és mégis, valahogyan ez az, ami magával ragad bennünket is, akik pedig jól tudjuk a históriából, hogy a futárok már hiába loholnak az első, a végzetes után. Páris már mindent tud, itt nem lehet félreállani, nem lehet semmit meggondolni többé: az első konzulból császár lesz. Egy császárral több a történelemnek, egy emberrel kevesebb nekünk. Vajon ki nyert a cserén? . . .

Ha azt mondtam, hogy az író-ember munkája kemény és nehézfajsúlyu embert követel, semmi-vel sem kevesebb, egy hajszállal sem könnyebb az, amit a színész-től megkíván. Odry, Napoleón személyesítője, mindent kihozott, amit az író ebbe az alakba beleértett. Okos és ökonómiás szí-

nész, aki a legnagyobb könnyűséggel tud emberi ember lenni a színpadon, hosszú, nehéz, fárasztó szerepe dacára. Az ő nagyszerű alakítása mellett Pethes Talleyrand-ja a legmelegebb emlékünkről az estéről. Garrickra emlékeztető talentum, aki a beszéd és mozdulat abszolút biztonságával és fölényével lopja be magát az emlékezetbe. Paulay Erzsí Bianca-ja, Cs. Aczél Ilona Paulina-ja, Bakó László Talma-ja, Kürti József Matteo-ja és a többieké is mind ünnepi szépségüvé avatták a Nemzeti színház estéjét. Hevesi Sándor rendezte a darabot sok megértéssel és művészi intencióval, csak néhol, különösen a második felvonásban, kissé szétesően.

Kár, hogy a szerző nem jelent meg a lámpák előtt. Szép ünnepségben lett volna része.

Gaál Andor.

BÉRCZI ERNŐ

GELLÉRT LAJOS

KOMÉDIÁSOK

Alfred Kerr Mimenreich-ja után talán nem lesz érdektelen az a kísérlet, amely a magyar színészek karakterét akarja megvázolni. Megvázolni csak — azt, hogy valaki, aki színész, mennyire ember és az az ember mennyire tud keresztülnőni a komédiások bohócruháján. Vagy mennyire tud ez az *emberség* életet teremteni a színpadon és mit jelent ez nekem és nekünk, akik az életek sürítetttségét, teljesültségét várjuk a drámatól.

Forgács Rózsi

Kell-e, hogy a színésznő szép legyen?

Kissé naivan tettem fel a kérdést és nagyon is úgy, semhogy hirtelenében és biztosan válaszolni tudjak. A bennem élő, de már tulélt férfi, azt mondja: igen. A bennem élő színház-járó ember azt feleli: jó hogyha szép. A bennem élő teoretikus himez-hámoz és talán a következőkben válaszol:

A klasszikus dráma, amely idealizál, az embert ideális szépek akarja. A modern dráma — itt különösen Shawra gondolok — amely tisztára lelki, határozott protestáció ez ellen. Amit a modern dráma embereiben akar, tul a csendülő beszéden, a mimikán, az a ritmus. Valami beilleszkedést egy a végtelenbe lendülő mozdulatba. Valami megélését annak, ami csak a színpadon élhető meg. Egy elfojtott kiáltást, egy először bátran kimondott szót, egy erős gesztust, az összeroppanást, vagy az életet akaró erők kirobbanását. Mindegy, ki adta, szép-e vagy csunya, erős-e vagy erőtlen, ember legyen. Ember, aki megérezze a semmitmondó pillanatok súlyát, a tompán kongó szürke szavak végzetességét, a sors-kötélen rángatott ember tétova megmozdulásában azt az erőt, amely, ha pillanatra is, de erősebb a sorsnál. A modern színésznek embernek kell lennie, emberebbnek nálam, aki csak a szememmel látok, fülemmel hallok, aki nem tudom lélekkel érzékelni és érzékeltetni az életet. (A színpadon, ahol minden megnőttén hatalmas dimenziókban nyilvánul meg, az ember nem a kicsinységeket levette, de ezekkel nagygyá növe csak ember lehet. Szimbolum.)

És mikor a teoretikus ezeket mondta, tulajdonképen Forgács Rózsira gondolt. (K. A.)

Akiket nem ismernek...

Ezek itt portrék lesznek, vagy még valami annál is szomorubbak; megható írások írókról, költőkről, akik hiába irtak színészekről, akik hiába játszottak; festőkről, akik hiába festettek; szobrászokról, akik hiába faragtak — mindazokról, akiket nem veitek észre, nem akartak, vagy nem tudtak, értők és értetlenek, együtt azok, akik a művészetet csinálták.

I.

Keleti Arthur

Ennek az ujságnak egyik mult számában jelent meg egy vers, alatta volt ez a név. Akik olvasták a verset, azt mondták: jó vers; ez a név meg valahogy a fülükbe zenélt. Valami enyhítő kifejezés is kell ide arra, hogy az emberek miként keresték — még azok is, akik olvasni szoktak, — rejtett tudat-rekeszeikben a nevét, hát ki is? Kicsoda?

Keleti Arthur, huszonkilenc éves. Ha azt mondom, tíz igazi magyar költő él, neve akkor is ott van az elsők közt. Ésmégis ki sem ismeri. Csak az irodalmi gourmandok és (ami itt ugyanazt jelent) a hozzá hasonlók a bánatosak.

Keleti Arthur. Bankhivatalnok, tíz esztendeje. Kicsi, fojtott és öngyonyos, keserű nevetéssel mutatja elsejei fizetésblankettáját: hatszáztizenöt koronáról szól, — de tizenötöt levonnak belőle erre meg arra. Különben? Ami a középkori régmult időkből lírának megmaradt nekünk, az ennek a hatszáztizenöt korona fizetéssel ellátott banktisztviselőnek verselő írásaiban él legtisztábban itt nálunk Magyarországon. Előbb tizenkilenc év, írások. Azután a bank, az obligát betegség, ami úgy szokik ehhez a métier-hez, mint fájdalomhoz a betetőzés; három hónap betegség, hat hónap betegség, Páris, Olaszország. Idegen drága városok, lány, a kámzsás költő füledt otthona. Pénz, vissza a bankba, élni kell: ez minden a száz és tizenöt koronáig. Mégis elveszi az ember a könyveit. Két könyv, vagy három könyv. Kilencszáztizenkettőben jelent meg az egyik, jó idők, szép külsejű könyvek, a bajba induló magyarság idején. Hát itt azt mondja, hogy úgy tűnik, mintha régi levelekben olvasta volna már az életét, semmi új sem történik már vele, csak — mint egy kódex-író, kámzsás bus barát, ki titkolt szerelmét s elgyötört szívét betűk bus pitvarába zárta, minden este újból világot gyújt. Kell, hogy rá gondolkasson a mesterre, Anatole France-ra, akit ő is mesterének mond, mert a

levegőjét adja, megfürdik benne és versbe írja, amit a fonák vagy szép középkori hangulatok Keleti Arthur banktisztviselőnek mondanak. Keleti Arthur költőnek, ez a bizonyos. Ide tartozik e történethez az, hogy rég, kilencszáztizenhatban egy haditudósító, ma népbiztos, nem tudni mire, minek igazolására, mi ellen, a sajtóhadiszálláson olvasta fel vezérkari tiszteknek meg egyéb katonai uraknak Keleti gyönyörű háborus versét. Így szól:

Sírató ének Ezerkilencszáztizenötben

„*Síratok, akik még sirni tudtok, síratok*

Sírástátok, akiknek két lábuk volt

s most már csak egy lábuk van,

Síratok

Sírástátok akiknek két szemük volt

s az egyik már halott“

„*Síratok,*

Sírástátok a jámbor kis kecskét,

hogy fenn a hegyeken, ijedtében szegényke kétfejű gödölyét szült,

Síratok,

Síratok, mert ha a csonkák menetje egyszer menne

vége sohase lenne

s ha béna tagjaik nem volnának befödve

ki tudna közülönk még egyszer elaludni,

Síratok, mert nem lesz már olyan végetlen vászon,

ami befedezhetné majd mind a sebeket

a sok enyhe s fehér kifogy majd a világból

Síratok.“

A verseit nem igen adták ki. Szerkesztők nem szerették, közönség vele nem ismerkedett. Hát így sokon túl van már. Verset is irt erről, pásztorlevelet, amiben inti, tanítja, megfeddi olvasóit. Ide kellene írni a verset, vagy csak a végét, néhány sort belőle:

„*És abban igazad van, hogy én könyvekből látom
ilyenek s sok vén képből, szobám négy fala közül,
hogy már lemúlt és avított, hervatag kulturákból
nézek ki a világból . . .“*

Most különben darabot irt. Ez a bántott és szenvedő fejű ember, aki sémita fajtájának szenvedésével tud szenvedni, világra

hozta megjeleníteni a keresztény középkor valami pillanatát. A színészek — a Madách-színház játssa majd — azt mondják, nagy munka, igaz munka, színészi lesz megjátszani. Ez a címe:

AZ BOLDOGTALAN RAYMONDO

^{és az}
SZERENTSÉS BERTRANDUS LOVAGOKNAK
HITELES SZERELMES TÖRTÉNETE 7 KÉPBEN

^{vagy:}
a csalfa *Bertrandus* Lovag Házassága s Miképen Ejteték
Törbe s küldeték el a
Nemes *Raymondo* Lovag a Szent Sirhoz és hogyan
jöve vissza s Múla Ki

GROTESQUE JÁTÉK

A literatura és szépirodalom minden ágának új formálása közül már egész minisztériumra való ember munkálkodik. Meg kell kérni a kommunista kultúra népbiztosát és munkatársait, akik tudtunkkal barátai a differenciált művészetnek, nézzenek ide, erre a Keleti Arthurra, adjanak nekivaló foglalkozást, hogy ne legyen bankban hatszáztizenöt koronáért.

Jobbágy Jenő.

Evreinov Nikoláj

„Olyan asszony” című darabját mutatja be nemsokára a Medgyaszay színház. Forradalomnak és társadalmi megújulásnak kellett jönnie, hogy Evreinov Nikolájról és mindarról, ami ezzel a névvel kapcsolatban külföldön már évek óta művészi és színpadi forradalmat jelent, Budapest is tudomást vegyen végre és akadjon színház, amely vállalkozik e nehéz kísérletre. Hogy ez a vállalkozás ilyen sokáig késett, az a mi színházi viszonyaink között egészen természetes. Az a színpadi teória, amit Evreinov már husz éves korában hirdetett, csak olyan kultúrában valósulhatott meg, amelyben a színház-

nak az üzleten kívül egyéb feladatai is vannak. Hogy Oroszország ez a talaj, az kétségtelen, ahol mindent, az életet és a művészetet is a legnagyobb emberi becsületességgel élik, illetve csinálják. Budapestnek ehhez forradalmon át kellett megérnie.

Most előadják az Olyan asszonyt, Medgyaszay Vilma fogja játszani és minden jót várhatunk e vállalkozástól. Evreinovot különösebben bekonferálni felesleges. Európa színházi köreiből mindenütt ismerik nevét, amely már egész fiatalon jócsengésüvé vált. A szentpétervári cári színháznál kezdett színpaddal foglalkozni, majd a moszkvai „Művész színház”-ban volt rendező, azután újból Szentpétervárra került, ahol

a „Kaminarzsevszka színház”-ban rendezett, írt, dekorált, szerepelt, tanult. Nevéhez a sok értékes és művészi tanulmányon kívül egy új műfaj fűződik: a monodrámá.

Ez a műfaj — melyet nálunk csak most kezdenek ismerni — Oroszországban már elfogadott, megvitatott, sikeres próbákon átértett új írásforma s ugyszólván minden orosz színpadon játszának már ebben a szellemben.

A monodrámá belső — lelki — dráma. A legnehezebb és legmélyebb művészi feladatok horizontja ez, ami az utolsó évtizedek művészi teóriái között felmerült. A színpad, mely mindig külső hatásokon keresztül ad közvetett érzékeltetéssel külső dolgokat: élményeket és embereket — itt megkísérli a legtöbbet: az embert adni lelki jelenségeken keresztül. Evreinov az új műfajról írott tanulmányában, melyet 1908-ban olvasott fel először a moszkvai írói és művészi egyesületben, így határozza meg az

új műfaj feladatát: „A monodrámának valami külső látványosságot kell ábrázolnia összefüggésben egy belső látványossággal.” A néző tehát a színpadi akcióval közös átélésre van kényszerítve s így a színház épületében a drámai cselekvés kettős: az egyik a színpadon zajlik le, a másik a nézőben. A külső látványosságot — mely kizárólag eszköz — nézzük s ezen keresztül kapjuk az igazi drámát, a dolgok belső összefüggését, a lelki élményt.

Az „Olyan asszony” Evreinov egyik legsikerültebb kísérlete. A főúri metresszt nem selyemharrisnyájáról és kivágott pongyláról ismerjük fel, hanem lelki képletekből alakul a szemünk előtt a dráma, a típus, s az egész színpadi akció előttünk tevődik össze. A kurtizán, aki a darab lepergésének egész ideje alatt a színpadon van, a legnehezebb és legfárasztóbb szerepek egyike. Bizunk Medgyaszay Vilmában.

Máray Sándor.

KIS HIREK

Cimképünk: *Mészáros* Giza a Belvárosi színház tagja.

A Nemzeti Színházban a *Napoleon* után *Mikes* Lajos „*Nem lesz bankett*” című háromfelvonásos szatirája kerül bemutatásra. A darabból már folynak az olvasó próbák.

A Vigszínházban a „*Takácsok*”-at *Tolsztoj*-dráma követi. A „*Sötétség országa*”-t hozzák színre, *Hegedüs* Gyulával a főszerepben.

Krausz Mihály „*Marika*” című kétfelvonásos dalművének bemutatóját elhalasztották, mint a hivatalos jelentés mondja „technikai okokból” és csüörtökre tüzték ki a darab első előadását. Nem örvendetes dolog, hogy a fiatal és igen tehetséges szerző első művének előadását az operaház mindenképpen kitolni igyekszik, holott lett volna már elég idő gondoskodni arról, hogy a hivatalosan jelzett „technikai okok” ne halogassák a „*Marika*” bemutatóját. A magánszereplők tehetségeik legjavát nyújtják, igazán nem rajtuk múlik, hogy a darab előkészítése nem folyik olyan gonddal és odaadással, amint ezt **Krausz Mihály**, a dalmű szerzője megérdemelné.

Beregi Oszkár régi nagyszerű szerepét, a *Romeót* megosztotta fiatal, kitűnő társával, *Abonyi* Gézával a Nemzeti színház rendelkezése szerint. A jövő szezontól kezdve *Abonyi* játsza *Romeó* szerepét. A Nemzeti színháznak egyik másik fiatal tagja *Dózsa Jenő* is szóhoz jut nem sokára. Megkapta *Ivánfi* néhány *Shakespeare*-drámabeli szerepét. *Dózsa* eddig vidéken játszott, legutóbb *Szegeden*, ahol csak *Shakespeare*-darab-

ban foglalkoztatták. Nemrégiben került fel a Nemzeti Színházhoz, ahol eddig teljesen jelentéktelen szerepeket bíztak rá. Hír szerint *Somlay* Arturnak is kiosztották már a *Shakespeare*-szerepeket a jövő szezorra.

Lengyel Menyhért szöveget ír *Bartók* Béla operájához.

A *Barcsay* utcai főgimnázium ifjúsága saját táborából toborzott színészgárdájával vasárnap előadta *Makai Emil* „*Tudós professzor Hatvani*” című vígjátékát. Az ifjú színészek közül kivált *Somló* István, *Kiss* Judith, *Halász* Ferike, *Grosz* Vilmos és *Kwartin* Salamon.

Szerkesztői üzenetek.

Minden olvasónknak szívesen felelünk e rovatban. Kéziratokat nem adunk vissza és nem őrzünk meg.

L. Jenő forduljon a színészek szak-szervezetéhez, ahol föltétlenül elintézik ügyét. *Olvasó.* A zenészsakszervezeti tagsága mellett természetesen tagja lehet a színészsakszervezetnek is. *Bőzsi* 1) *Rózsahegy* Kálmán színésziskolája VIII. Népszínház-u. 22. 2) *Megszerezheti* Márton Sándor színházi ügynökségénél. *A. Kálmán.* Már hetek óta beteg és így most nem tanácsos hozzá fordulni.

Kedvezmény a Komédia olvasóinak!

Olvasóink az alant felsorolt könyveket 25% engedménnyel kapják. A könyvek igen szép és tartós táblába vannak bekötve. E kedvezményes áru gyűjteményt az ezután megjelenő értékes és tartalmas könyvujdonságokkal ki fogjuk egészíteni. Kedvezményünk által olvasóink tartalmas, szépen bekötött és olcsó könyvtárhoz jutnak.

		Boltí ára bekötve:	Kedvezményes ára olvasóinknak bekötve:
D Annunzio:	A halál diadala	27.—	21.50
„	Talán igen, talán nem	31.40	24.—
Avercsenko:	A tükör lelke	12.80	9.60
Bán Ferenc:	Szerelem hajnala	11.15	9.—
Balzac:	Honoriné	12.80	9.60
Barbusse:	Tűz	18.20	13.65
Hearn:	Hindu legendák	11.70	8.80
Forró Pál:	Huszonhatévesek	13.90	11.40
Claude Farrere:	Ave Cézár	11.70	8.80

A kiválasztott könyvek ára és 2 korona portóköltség előzetes beküldése után a könyveket portómentesen megküldi a

Komédia kiadóhivatala

VI., Vasvári Pál-utca 9.

GRADÓ kávéház

ARÉNA-UT 17.

Esténként TOLL KÁROLY
hirneves cigányprimás teljes
zenekarával hangversenyez.

Sportemberek
találkozó helye.

Külön termék.

Felelős szerkesztő: KARDOS ISTVÁN	Segéd-szerkesztők: BALOG SÁNDOR és SEBŐK SÁNDOR
Szerkesztőség: IV., Korona-utca 2. Telefon 22—18.	Kiadóhivatal: VI., Vasvári Pál-utca 9. Telefon 169-76.
Szerkesztőségi órák délután 3—5-ig. A felelős szerkesztő szerdán és szombaton fogad.	Előfizetési ár: Egy negyedévre — — — — 18.50 K Egy félévre — — — — 36.— K

Integritas regis 4 // Lento "Eximius Lapedra mabot
 Lento. scireget es reuejet uto ff dr Toldy d'arho

Alti (Horn) pp. mf

pp. piu e piu acceler. f agitato.

f marcato

Alti. mf p. Alti.

4 // Comedia "Oloasimati" ff Alti. Lento

Komédia

Paulay Erzsi